

УДК 37.015:31:796(510)

Глоба Г.В.

СИСТЕМА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ШКОЛАХ КНР: АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА CASE STUDY НА ПРИКЛАДІ НОРМАТИВІВ ДЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Система фізичного виховання в школах КНР: аналіз державного регулювання та case study на прикладі нормативів для початкових класів. У статті розглянуті результати вивчення наукової літератури і документів щодо системи фізичного виховання в КНР. Результати дослідження показали, що в Китаї уроки фізичної культури у школі є обов'язковими, стандарти нормативів є загальнодержавними, планування уроків фізкультури у тижневому циклі спирається на знання дитячої фізіології. Зроблено висновок, що Україні потрібно інтегрувати досвід побудови системи фізичного виховання КНР.

Ключові слова: *Китай, фізична культура у школі, оптимізація вітчизняної системи фізичного виховання.*

Актуальність. На даний час в Україні активно дискутуються питання побудови національних стандартів фізичного виховання школярів. Необхідність ця викликана і тривожними, майже загрозливими показниками падіння рівня здоров'я населення, і численними нещасними випадками під час виконання нормативів на уроках фізкультури, і спробами увійти у європейський простір навчання зі світовим рівнем стандартів освіти. Проте українці на шляху до таких трансформацій мислять застарілими геополітичними моделями, беручи до уваги й інтегруючи лише досвід "західної", "вищої" цивілізації. Але як Західна Європа, так і Америка, переживають на даний час системну кризу. Не тільки в економічному плані, а й у сфері здоров'я населення, соціальному, освітянському (вбачаючи у освіті корені власних проблем та асимілюючи наш, радянський досвід!). А азійські країни тим часом залишаються поза увагою широкого загалу та наукових кіл України. Хоча, наприклад, Китайська Народна Республіка (далі Китай чи КНР) посіла місце другої економіки світу і є основним кредитором США. Україну та Китай пов'язують тісні економічні стосунки та численні договори. Китайський юань, за прогнозами світових бізнес агенцій, потіснить долар у сфері міжнародної торгівлі. Не враховувати досвід азійських країн при побудові власної системи виховання, орієнтуючись на захід як на взірць невірно вже тільки тому, що будь-які крайнощі завжди є небезпечними. Крім того, загальновідомим є факт здорового способу життя населення КНР, масової популярності традиційної гімнастики серед людей похилого віку. Тож ми вважаємо за доцільне проаналізувати систему фізичного виховання школярів у КНР, щоб збагатити кругозір вітчизняних науковців у галузі фізичного виховання та збагатити національні моделі шкільної фізкультурної освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Тема дослідження є складовою частиною комплексної програми науково-дослідницької роботи кафедри методики викладання спортивно-педагогічних дисциплін Донбаського державного педагогічного університету, у структурі державної програми "Фізичне виховання – здоров'я нації" (пункт 36 цільової комплексної програми), та Зведеним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2001-2005 рр. Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України за напрямком 2.1. – "Теоретико-методичні основи фізичного виховання", тема 2.1.11 – "Удосконалення системи державних тестів та нормативів фізичної підготовленості школярів та учнівської молоді" (номер державної реєстрації 0101U004940).

Об'єкт дослідження: система фізичного виховання Китайської Народної Республіки.

Предмет дослідження: система фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл Китаю.

Мета статті полягає в вивченні та аналізі наукової літератури і документів щодо системи фізичного виховання в школах КНР.

У Китаї переклад західної термінології сприяє ідентифікації фізичного виховання зі спортом, і масштаб державного освітнього завдання у сфері фізкультури набагато ширший, ніж на Заході. З 1990 року китайський уряд створив національні керівні принципи і стандарти фізичної освіти, і для вирішення фізичних потреб учнів вони були скориговані у 1995 році. У 1992 році Китай "Положенням про фізичне виховання та учнівську легку атлетику" постановив, що фізичне виховання у школі надається з 1 по 12 класи. Задовільне складання іспиту з фізичного виховання є необхідною умовою для просування на наступний ступінь класу і школи. Процес фізичного виховання в школах Китаю спрямований на виховання у школярів ідеї "довічних" занять фізичними вправами і спортом, розвиток системи знань про фізичну підготовку, рухові навички і звички активної рухової діяльності, у тому числі в позаурочний час. У Китаї ведеться робота по впровадженню фізичної культури як одного із предметів для вступних

іспитів в окремі ВНЗ. Цей досвід постійно узагальнюється і вдосконалюється для подальшого поширення. Поряд з традиційними видами фізичного виховання в школі, такими як гімнастика, легка атлетика, ігровими видами спорту, в Китаї використовуються бойові мистецтва і вправи з китайської гімнастики "Цигун".

В учнів першого і другого класів початкової школи повинні бути чотири уроки фізкультури на тиждень; в учнів з третього по шостий класи початкової школи і в учнів неповної середньої школи – три уроки на тиждень, а в старших класах – два уроки на тиждень.

Школи повинні дозволити учням, які за розкладом не мають уроків фізкультури, займатися фізичною підготовкою колективно не менше 1 години після уроків щодня. Учні, які не виконали "Нормативи спортивної підготовки школярів", позбавляються права вступу до навчальних закладів наступного ступеня. У масштабах всієї країни курс фізичної культури є обов'язковим, у школах учні складають іспит з фізичного виховання. Для допуску на іспит учень не має права пропускати більш ніж третину усіх годин, відведених за рік на уроки фізкультури. Іспит з фізичної культури є обов'язковим та розглядається як важливий для досягнення національних стандартів освіти.

У КНР розроблений нормативний документ "Положення про роботу шкільного спорту", в якому визначені шляхи реалізації завдань шкільного фізичного виховання з метою подальшого зміцнення здоров'я дітей та молоді. Крім того, цей документ визначає напрями розвитку традиційних видів спорту в школах Китаю, заснованих на місцевих культурних традиціях. Також, шкільне фізичне виховання, визначається зазначеним документом як база для створення спортивного резерву країни.

У 1995 році було прийнято Закон про фізичну культуру і спорт (конгрес народних представників Китайської Народної Республіки Китаю, 1995). Цей закон визначив сім позицій, яким школи повинні відповідати:

1. Фізичне виховання є невід'ємною частиною шкільної освіти.
2. Уроки фізкультури вважати академічною дисципліною, тож учні повинні отримувати регулярні оцінки з фізкультури; також курс повинен враховувати потреби учнів з особливостями розвитку.
3. Щоденно повинно бути виділено час для учнів для участі у фізичній активності з метою задоволення національних стандартів підготовки.
4. Школа повинна забезпечити різні позакласні програми фізичної активності, навчання і спортивних послуг; повинна організувати загальношкільні спортивні зустрічі та змагання.
5. Вчителі фізкультури повинні бути кваліфіковані відповідно до національних стандартів освіти і повинні мати вигоди, пов'язані зі специфікою роботи.
6. Фізкультурні зали, гімнастичні споруди, об'єкти і обладнання повинні бути використані виключно для фізичної діяльності.
7. Учні повинні проходити щорічні медичні огляди, і повинен бути забезпечений адміністративний нагляд за поліпшенням фізичної підготовки учнів.

У 1995 році Китай калькував американські національні стандарти з фізичного виховання NASPE і мета цих реформ полягала в розробці системи освіти, яка підтримує всебічний розвиток дітей за рахунок застосування заснованої на стандартах освіти. У 2000 році Комуністична партія Китаю призначила цільову групу – вчених, викладачів ВНЗ та фахівців – для написання національних стандартів фізичної освіти. У липні 2001 року було опубліковано перший національний стандарт – "Стандарт фізичного виховання та здоров'я". Метою стандарту є забезпечення учнів:

- 1) можливістю розвиватися фізично і продемонструвати компетентність у різних формах руху, а також отримати знання та навички фізичної активності і збереження здоров'я;
- 2) регулярно брати участь у фізичній активності;
- 3) відчутти зв'язок і співробітництво між людьми;
- 4) навчитися індивідуальній відповідальності за особисте здоров'я і здоров'я населення, вести здоровий спосіб життя;
- 5) досягненням позитивного ставлення до життя та фізичної активності.

На відміну від Сполучених Штатів, у нових стандартах Китаю об'єднали зміст фізичного виховання та санітарної освіти в єдиний набір стандартів. Зміст фізкультурної освіти включає у собі лекції про шкідливість алкоголю, куріння, статеве виховання, та аналіз життєвонебезпечних захворювань, включаючи СНІД, уроки правильного харчування та ліки першої допомоги.

Влітку 2001 року було опубліковано національні стандарти по всім предметним областям. Близько 38 національних експериментальних районів в 27 провінціях країни було створено для реалізації й оцінки нових стандартів протягом чотирьох років. Восени 2001 року затверджені на основі стандартів підручники були поширені серед 38 національних експериментальних районів. Вчителі пройшли курс навчання по здійсненню стандартів за допомогою підручників. З 2002 року до 2003 року вони були використані у 40 – 50 % шкіл КНР, тобто за ними навчалися близько 35 млн. учнів ("Цієї осені", 2003).

У 2002 році було видрукувано Державні фітнес стандарти – нормативи для виконання учнями 1-12 класів та студентами вузів. Застосування вимог почалося в 2004 році та поширюється на всі школи й університети по всій країні.

Два рази на рік учні першого і другого класів повинні мати дані, зібрані на їх зріст, вагу, і здатність робити присідання. Учні третього й четвертого класів складають державний тест на біг на 50 метрів і стрибок вдвоє. З 5 класу до 12, в цілому щорічно шість пунктів вибираються з батареї тестів та вимірювань. Вимірювання повинні включати зріст, вагу, життєву ємкість легенів; з банку тестів школа може обрати три тести з наступного списку: степ тест, біг на 50 метрів, біг на 800 метрів, човниковий біг, стрибок на відстань, підняття тулубу, присідання, підтягування, метання, штовхання ядра, набивання м'яча. Державне тестування проводиться кожні два роки, і успішне складання їх необхідне для просування на наступний рівень класу і школи. Крім того, кожна школа може додавати власні тести, якщо відповідні навички були надані учням місцевим вчителем фізкультури (як то стрибки на скакалці, ведення м'яча тощо), проте складання цих тестів не дуже впливає на річну оцінку.

Ось приклад державних стандартів КНР з фізичного виховання для 1-2 класів (переклад автора).

Мета навчання: засвоїти знання з фізичної та санітарної освіти, активно брати участь у позакласних заняттях спортом.

Засвоєння рухових навичок. Мета навчання: отримати базові знання і досвід руху. По досягненні цієї мети, учні зможуть дізнатися назви та основні правила певних видів спорту і спортивних ігор (баскетбол, настільний теніс, плавання, футбол, спортивні танці та інші види спорту), техніки бігу та володіння м'ячем; а також скласти іспит з присідань.

Активність і координація. Учні будуть здатні зробити основні фізичні дії: різні форми ходьби, бігу, стрибків, плавання, метання, підйомів, скручувань, прокатів і підтримувати такі дії. А також котити обруч, дзигу, основні рухи гойдалки, пропускання мотузки, бадмінтон. Вивчать основні рухи гімнастики, зарядку для тіла, гімнастику для очей, команди: розрахуватись на 1-2, в черзі повертати на лівий бік (правий, назад тощо), знати свою чергу, стояти по стійці смирно, вільно, перехресні позиції. Ходити у строю: звичайним кроком, у напівприсіді, повзти лежачи, стояти на лопатках; робити вправи з палкою, м'ячем, мотузкою чи іншим легким гімнастичним обладнанням, різні індивідуальні та колективні танцювальні рухи.

Ритмічність рухів. Оцінка вказує на повний ритм дії, м'якість і своєчасність координації, завершеність виконання ритмічних рухів. Учні вивчають основні рухи плавання (для півдня країни) або ковзання по льоду і хід на лижах по снігу (для півночі країни). Засвоїти навички: дихання у воді, основні рухи стилю брас, або основні рухи на ковзанах по льоду. Оцінюється рух верхніх кінцівок, тулуба, нижніх кінцівок та дихальних показників разом з продуктивністю плавання. За відсутності басейну в школи вивчають основні типи мистецтв (бокс, кікбоксинг, у-шу, етнічні традиційні народні види спорту тощо), основні рухи бойових мистецтв: прості дії і комбінації з трьох-п'яти простих дій.

Оцінка: 1) учень знає назви видів спорту, може описати їх словесно, впізнати базові рухи (якщо вчитель починає робити базові кроки або рухи з ведення м'яча, учні називають вид спорту та продовжують базові дії; називають правила гри).

2) учні відчують специфіку видів спорту в процесі руху: швидкість, ритм, силу, напрям руху тощо. Оцінюється рівень розуміння явищ руху: учень описує розмір, силу, напрям зміни, швидкість руху тощо. Оцінка вказує на закінчення дії мовою.

3) участь у здійсненні заходів у процесі ігри з м'ячем. Оцінка моторної координації та узгодженості

Модуль інформованості в питаннях безпеки

Цілі навчання: попереднє уявлення про безпеку в повсякденному житті, безпеку руху, безпеку життєдіяльності. Такі, як правила безпеки на дорозі (перехід зебри, поведження на перехресті, світлофор, поведження у машині чи публічному транспорті (не сунути руки в вікно тощо)). Знайомство зі службами безпеки (поліція, швидка, служба газу, МНС, пожежна служба): поведження при виникненні надзвичайної ситуації, номери телефонів, методи страхування і таке інше.

Базові знання про здоров'я.

Мета навчання: базове розуміння методів медико-санітарної допомоги, особистої гігієни. Базове розуміння дієти, гігієни очей, порожнини рота (правильний спосіб чищення зубів і стоматологічної профілактики карієсу), засобів особистої гігієни, здорового глузду. Навички здорового харчування (регулярність, роль молока, квасолі та інших продуктів харчування), вправи для очей, гігієна сну. Правила санітарного поведження: не кидати сміття під лавки, не плюватися, мити руки перед їжею і після купання, ігор, правила відвідування туалету, знання про шкідливість комарів, мух, мишей, тарганів та інших комах, знання захворювань, що передаються немитими руками.

Звернути увагу на утримання правильної постави ніг. Учні повинні знати правильну поставу тіла, вміти правильно сидіти, стояти. Вчитель дає учням можливість самим визначити правильне положення власного тіла, дати їм можливість розрізнити правильне і неправильне положення тіла, підтримувати правильне положення тіла в повсякденному житті під час руху.

Учні наприкінці року взаємно оцінюють один одного у командній грі на підтримку правильної постави тіла.

Загальний розвиток тіла і гнучкість

Мета навчання: початковий розвиток гнучкості, спритності і балансу. По досягненні цієї мети, учні зможуть: 1) виконання цілого ряду вправ на гнучкість. Такі, як наклони вниз і навхрест, виконувати мостик, складання тулубу лежачи тримаючись за щиколотки.

Адаптація до навколишнього середовища

Ігри з батьками учнів й свята на свіжому повітрі. Розвиток спортивних здібностей. Налагодження психічного здоров'я та соціальної адаптації, сили волі та позитивне ставлення до спорту. Розвиток вольових якостей. Приклад здорового способу життя. Навчання контролювати свої емоції (позитивний вплив досвіду спортивних заходів на емоційну сферу). Досвід спостереження власних емоційних змін під час фізичної діяльності. Зміни настрою до і після ігор. Формування почуття співробітництва і командного духу. Вміння адаптуватися до нових умов співпраці в галузі спорту, жити в дружбі з однокласниками. Розвивати солідарність поведінки в спортивних заходах.

Висновок. Отже ми бачимо, що в КНР система фізичного виховання школярів теж йде шляхом реформування, врахування західного, зокрема американського досвіду та побудови власних стандартів фізкультурної освіти. Китайці не відмовляються від складання державних нормативів, навпаки, впроваджують іспити з фізкультури для переходу на усі наступні ланки школи, навіть запроваджують вступні іспити з фізкультури до вузів. Хочеться відмітити врахування фізіології при плануванні уроків фізкультури у тижневому циклі: молодші школярі, що потребують більш інтенсивний руховий режим, мають більше уроків фізкультури, ніж старші ланки школи. Проте старші школярі мають можливість використовувати шкільні знаряддя та обладнання після уроків для спортивних ігор та індивідуальних занять спортом. На основі аналізу державних стандартів для початкової школи ми бачимо, що нормативи для юних школярів не важкі, але багатогранні: включають правильне харчування, гігієну, гімнастику для очей, безпеку життєдіяльності, формування правильної постави, засвоєння ігрових видів спорту, вправ на гнучкість та координацію та навіть формування позитивної мотивації до фізкультури шляхом заохочення дітей батьківським прикладом під час ігор на свіжому повітрі. Ми вважаємо, що вітчизняним фахівцям з фізичного виховання варто звернути увагу й використовувати приклад КНР у побудові системи фізичного виховання школярів.

Використані джерела

1. Ван Сюе Мань. Особенности системы государственного управления физической культурой и спортом в КНР / Мань Ван Сюе // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2008. – № 4. – С. 217-221.
2. Ван Цзыпу. Содержание и формы организации физического воспитания в вузах Китайской Народной Республики : дис. ...канд. пед. наук / Ван Цзыпу; РГАФК. – М., 1999. – 183 с.: ил.
3. Лан Давей. Природные рекреационные ресурсы Китая – важная составляющая для развития спортивно-оздоровительного туризма в стране / Давей Лан, Шаулинь Чень, Цзиньган Ма, А.Я. Булашев // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2007. – № 12. – С. 364 – 368.
4. Основные положения об общегосударственном спортивном плане КНР. – Пекин: Государственный совет, 1995. – www.rambler.ru
5. План осуществления "Основных положений об общегосударственном спортивном плане (2006 – 2010 гг.). – Пекин: Государственное Генеральное Управление КНР по делам физкультуры и спорта, 2006. – С. 6 – 34.
6. Чжан Л. Физическое воспитание в школах Китая на пороге 21 века / Чжан Лянжуй // Физкультурное образование Сибири. – 1995. – № 2. – С. 71-73.
7. Чжун Х. КНР: вопросы преемственности дошкольного и начального школьного образования / Чжун Хуа // Дошкольное воспитание. – 1998. – № 6. – С. 115-117.

Globa G.V.

SYSTEM OF PHYSICAL EDUCATION AT SCHOOLS IN PRC: ANALYSIS OF THE STATE REGULATION AND CASE STUDY ON THE EXAMPLE OF NORMS FOR PRIMARY SCHOOL

In the article results of the study of the scientific literature and the documents concerning system of physical education in PRC are considered. The results of the study have shown that in China PE lessons are compulsory, standards of norms are state-controlled, planning of PE lessons weekly is based on the knowledge of child's physiology. Conclusion is made, that Ukraine needs to integrate the experience of building the physical education system of PRC.

Key words: *China, physical training at school, optimization of Ukrainian system of physical education.*

Стаття надійшла до редакції 4.07.2013 р.